

bijzonder. Voor zover nu bekend zijn de Hondsrug IJsstroom en de Dubawnt IJsstroom in Canada (west van Hudson Bay) de enige twee terrestrische ijsstromen op aarde die mede ontstaan zijn door een doorbraak van een glaciaal meer.

Momenteel werkt Bregman aan een wetenschappelijke publicatie over de nieuwste theorie van het ontstaan van de Hondsrug. In het najaar wordt over hetzelfde onderwerp, in samenwerking met een groot aantal medeonderzoekers, een boek gepubliceerd dat op een wetenschappelijk congres in het kader van het

GEOPARK de HONDSRUG gepresenteerd zal worden.

## Bron

E.P.H. Bregman en F.W.H. Smit. Genesis of the Hondsrug, a Saalian megaflood, 2012 (te vinden op <http://www.geoparkdehondsrug.eu/geopark/aanvraag/>)

*Beide artikelen zijn eerder gepubliceerd in de Geo.brief nummer 2, maart 2013. Foto's: Geopark de Hondsrug, tenzij anders aangegeven.*

# Boekbespreking

**Apatite – the great pretender**, door diverse auteurs. Uitgegeven door Lithographie Ltd, Denver, Colorado, 2013. Deel 17 in de Engelstalige reeks extraLapis, pp 128 – 210 x 295 mm (650 gram), softcover. ISBN 978-0-9836323-3-7. Prijs ca. € 32,- (Lapis D) of 35 USD (Mineralogical Record USA).

De traditie wil zo stilaan dat op de beurs van Tucson een nieuw deel uit de Engelstalige reeks extraLapis wordt gepresenteerd en dit jaar vormde daarop geen uitzondering. De inkt van het vorige nummer (Nr. 16: Amethyst – uncommon vintage) is nog maar amper droog of het volgende deel komt al op ons af: een monografie over apatiet (hier gebruikt als verzamelnaam voor het mineralogisch trio fluorapatiet/hydroxylapatiet/chloorapatiet). De ondertitel: *'the Great Pretender'* (de grote huichelaar, bedrieger) is ontleend aan het muzikale wereldsucces uit 1955 van The Platters en verwijst naar de naamgeving van het mineraal dat in het verleden regelmatig met andere gelijksoortige mineralen werd verward. (Vergelijk het Griekse 'apatein', wat bedriegen, misleiden betekent).

Als introductie worden zowel apatiet als de apatietsupergroep (een verzameling van meer dan 40 mineraalsoorten met een gelijksoortige kristalstructuur) voorgesteld aan de hand van hun fysische eigenschappen; de nadruk ligt hierbij vooral op het kristallografische aspect. Daarna wordt dieper ingegaan op kleur en luminescentie. Dan volgt een kort overzicht van de geschiedenis van apatiet en maken we nader kennis met de typevindplaats Ehrenfriedersdorf in het Duitse Ertsgebirge. Het theoretische gedeelte wordt afgerond met een uitgebreid overzicht van de geologie van het mineraal. Vervolgens start een 'wereldreis' waarbij de belangrijkste vindplaatsen worden aangedaan. Eerst komt de VS aan bod met niet minder dan 10 pagina's (per slot van rekening is dit een Amerikaanse uitgave!). Daarna komt Canada aan de beurt. Naast het onherbergzame noordwesten krijgt vooral de zuid-oostelijke Central Metasedimentary Belt aandacht. Pittig detail: een reuzenkristal van 500 pond hieruit afkomstig werd in 1878 in Parijs tentoongesteld – het oorspronkelijke kristal zou nog groter zijn geweest, ware het niet dat de scheepskapitein vond dat het aan boord teveel plaats innam en het prompt in kleinere stukken liet breken!

Dan volgt Mexico, waar vooral de legendarische 'ijzerberg' Cerro de Mercado opgevoerd wordt (voor meer details hierover verwijs ik naar de uitgebreide bijdrage hierover in Mineralogical Record 5/2011). Hier werden de geeloranje apatietkristallen – vele daaronder van slijpkwaliteit – vooral beschouwd als een vervelende onzuiverheid die funest was voor de staalkwaliteit: vóór 1985 werden ze door vrouwen en kinderen met de hand uitgesorteerd en verkocht voor 5 dollar per... emmer! De tocht gaat verder naar Brazilië, waar vooral de pegmatieten van Minas Gerais aan bod komen. Het Zuid-Amerikaanse continent wordt afgesloten met een bespreking van apatiet uit de Andes – voornamelijk uit Peru, Bolivia en Columbia. Voor Europa kan Panasqueira onmogelijk ontbreken – we krijgen er zelfs nog een reeks beschouwingen omtrent specimen-

vervalsingen en -reparaties bovenop. Apatiet uit de Alpen gaat vervolgens vooral over Zwitserland en de Oostenrijkse Knapenwand en het Zillertal. Azië wordt vertegenwoordigd door Noord-Pakistan (Gilgit en Baltistan), Afghanistan (Nuristan, waar het moeilijk ontginnen is door een gebrek aan springstof omdat dit vooral door de bembomindustrie wordt opgeslokt!) en Japan en China. Dan is het de beurt aan apatiet uit Rusland en de vroegere USSR-deelstaten. Veel aandacht gaat hier uiteraard naar het schiereiland Kola met 's werelds grootste apatietvoorkomen. Hier is de apatiet- (lees: meststoffen-) industrie zó belangrijk dat er een complete stad (Apatity) naar werd genoemd. Hier blijkt ook hoe apatiet in het verleden van rechtstreeks militair belang is geweest: ooit bestookte Peter de Grote de Zweden met sferische apatietconcreties als kanonskogels. Daarmee is de wereldreis dan voltooid. We verlaten onze planeet en gaan nog even de ruimte in voor meteoritisch apatiet om ten slotte af te sluiten met literatuurreferenties, voor wie er maar niet genoeg van kan krijgen.

U heeft het al gemerkt: deze monografie geeft een behoorlijke en zeer uitputtende behandeling van een onderwerp waarover bij mijn weten momenteel geen andere populariserende lectuur bestaat. De afzonderlijke hoofdstukken zijn stuk voor stuk geschreven door auteurs die expert zijn in hun eigen deelgebied – zoals Alfredo Petrov, Dudley Blauwet, Jaroslav HyrsI, Luiz Menesez, om er maar een paar met naam te noemen. Voor de illustraties tekenen een hele rits fotografen die allang hun sporen hebben verdiend – zoals Roberto Appiani, Joe Budd, Jordi Fabre en Jeff Scovil.

Het valt echt niet mee om nog suggesties te verzinnen die dit werk nóg completer en nóg beter zouden kunnen maken. Tenzij misschien het feit dat Afrikaanse apatietlocaties totaal niet aan bod komen. Nu staat dit werelddeel niet zo bekend om zijn overvloedige en spectaculaire specimens, maar een kleine bijdrage over pakweg apatiet uit Imilchil, Marokko zou hier niet hebben misstaan.

Misschien toch nog wel deze verwittiging voor aspirant lezers: door zijn aantrekkelijke lay-out en fotowerk oogt dit werk bedrieglijk als één van de vele *eye-candy* uitgaven waarmee we de dag van vandaag regelmatig worden geconfronteerd. Wat hier voorligt is echter geen koffietafelboek of de zoveelste 'praatjes bij plaatjes'-publicatie, integendeel! Door de grondige behandeling van de diverse onderwerpen is het veel diepgaander. Dat betekent helaas ook dat de tekst soms iets moeilijker toegankelijk is; dit geldt zowel voor het theoretisch gedeelte als voor enkele van de vindplaatsbesprekingen. Dat betekent echter niet dat je een door de wol geleverde kristallograaf of geoloog moet zijn om te begrijpen waarover het gaat, maar enige basiskennis ter zake is toch wel meegenomen. Uiteraard kun je bij een dergelijke publicatie de degelijkheid van de tekst moeilijk als een gebrek aanrekenen! Samenvattend: deze publicatie is eens te meer een voltreffer voor de uitgevers van de Engelstalige reeks extraLapis, die hiermee ten overvloede bewijzen dat ze bij elke nieuwe editie van sterk naar sterker gaan.

Raymond Dedejne